

„Hogyan tovább?” Recenzió Sebestyén Krisztina (szerk.) *Perspektívák a köznevelésben és a felsőoktatásban* című kötetéről Oktatóskutatók könyvtára, 22, CHERD-Hungary, Debrecen, 2024

Kerülő Judit

a Nyíregyházi Egyetem, főiskolai tanára, keruloj@gmail.com

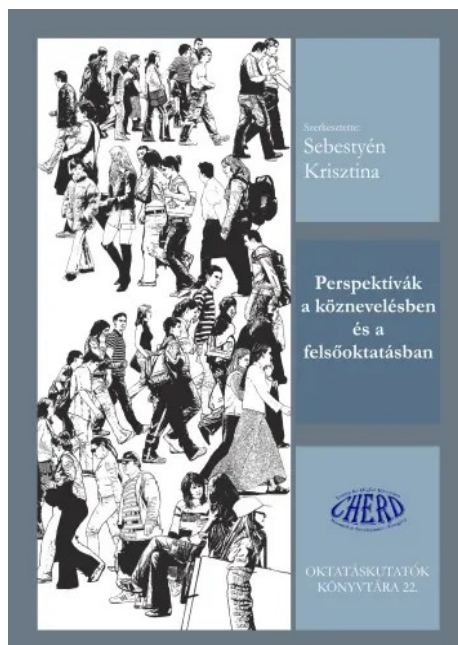
ORCID: 0000-0002-5967-7644

*Sebestyén Krisztina (szerk.) (2024). *Perspektívák a köznevelésben és a felsőoktatásban* című kötetéről Oktatóskutatók könyvtára, 22, CHERD-Hungary.*

<https://mek.oszk.hu/26600/26688/>

DOI: 10.37205/TEL-hun.2025.3.06

© 2025. Ez az alkotás a CC BY-NC-ND 4.0 licenc alatt kerül közzétételre.

Az Oktatóskutatók Könyvtára sorozat 22. köteteként 2024-ben, Chrappán Magdolna születésnapjának tiszteletére megjelent könyv tanulmányait egykori doktorandusza, Sebestyén Krisztina gondozta. A kötet előszavában a szerkesztő részletesen ismertette azt az izgatott alkotófolyamatot, amely során minden közreműködő – volt hallgató, korábbi doktorandusz, TDK-s diák, kolléga, kutató – igyekezett a nyár közepén, a szabadsággal és a hőséggel nem törődve a határidőt pontosan betartani, hogy időre elkészülhessen ez a kötet.

A cím találó, „Perspektívák a köznevelésben és a felsőoktatásban”, hiszen Chrappán Magdolna eddigi életének jelentős ré-

szét a felsőoktatásban töltötte, ugyanakkor tanítványai, kutatásai, publikációi révén folyamatosan szoros kapcsolatban állt, áll a közoktatással. A kötet tíz

tanulmányát a szerkesztő két fejezetre osztotta. Az első a közoktatás általános helyzetét mutatja be, a második szakmódszertani kérdésekkel foglalkozik.

Az első tanulmány szerzője, Nóbik Attila arra keresi a választ, hogy a közoktatási intézmények miért olyan ellenállók a reformokkal szemben. A gyors változások ellenére az iskolákban mintha megállt volna az idő, akár a technika eszközeit, akár az oktatás metodikáját nézzük. Az angolszász-amerikai társadalmakban ismert, de a magyar szakirodalomban kevésbé idézett „az iskola nyelvtana” metafora alapján elemzi az állandóság és a változtathatatlanság okait és tényezőit. Állítja és meggyőzően érvel amellett, hogy a magyar oktatási rendszer eredményes átalakításának és a hatékony pedagógusképzésnek sokat segíthetne az iskola nyelvtana metaforából következő lehetőségek átgondolása, kutatása, hiszen az iskoláztatás állandósult mélystruktúrái úgy befolyásolják az oktatási intézmények működését, ahogy egy nyelv nyelvtana meghatározza a mindennapi használatot.

Györgyi Zoltán tanulmánya az oktatás finanszírozásának kérdéskörét vizsgálja. A szülők, pedagógusok gyakran panaszkodnak arra, hogy az oktatásra valahogy nem jut elég anyagi forrás. Ő ennek járt utána. Az oktatásra fordított közkiadásokat nemzetközi összehasonlításban vizsgálva elemzi a szerző, hogy valóban alacsony-e Magyarországon az erre fordított összeg. Az is tény, hogy nem attól lesz jobb és hatékonyabb az oktatás, ha több pénzzel gazdálkodhat, de a jelenlegi gyakorlat jelentősen rontja, szinte már megbénítja a tanítást. Györgyi Zoltán szerint elgondolkodtató, hogy az oktatás finanszírozásával kapcsolatosan kizárólag nemzetközi statisztikai adatok (EUROSTAT stb.) állnak a kutatók vagy a téma iránt érdeklődők rendelkezésére. Megállapítja, hogy mióta központosítottá vált az oktatás, azóta nem számít közügynek az erre a szektorra vonatkozó kiadások összege és szerkezete. Tanulmányában adatokkal igazolja, hogy Magyarországon a közép-kelet-európai országokhoz képest is alulfinanszírozott ez a szféra, és ennek következményeként sajnos helyrehozhatatlan veszteségekkel kell számolnunk.

Bíró Gyula a pedagógusképzés és a szakképzés összehangolásának kísérletéről írt tanulmányt. A szakképzési rendszer átalakulását a pedagógusképzésnek is követnie kell. 2021-ben ennek megvalósítására a Gál Ferenc Egyetemen pedagógiai technikumot hoztak létre azzal a céllal, hogy a technikum és a felsőoktatás közötti átmenetet megkönnyítsék. Konkrétan az óvodapedagógusok középfokú képzésének felsőoktatásba való „visszacsempészésének” tanulságait osztja meg az olvasóval a szerző. Hangsúlyozza, hogy a pedagógusképzés megújítása nem lehetőség, hanem megkerülhetetlen kihívás. Az elemzett pedagógiai technikum pilotprog-

ramja a szakasszisztencia professzionalizálását célozza meg és azt szeretné biztosítani, hogy a közoktatásban a pedagógiai asszisztencia szakmai felkészültsége javuljon. De változzon az az attitűd is, mely szerint minél kisebb gyermekek neveléséről van szó, annál kevesebb szakmai ismeret is elegendő a velük foglalkozó szakemberek számára.

Molnár Balázs egy 2024-es, a Miskolci Egyetem pedagógusképzésében részt vevő hallgatók körében készült kérdőíves vizsgálat eredményeit generációs szempontból elemzi. Arra kíváncsi, milyen eltérések mutathatók ki a Z és a korábbi generációk között. Azt is vizsgálja, milyen, a pedagógusképzés számára is fontos különbségekkel kell számolniuk az őket oktatóknak. A vizsgálat fókuszában a lelki egészség két fontos eleme, a jóllét és a reziliencia áll. A reziliencia alakulásában kiemelt szerepet játszanak a pedagógusok és emiatt ennek fejlesztése a pedagógusképzésben különösen fontos feladat kell, hogy legyen. A tanulságok elgondolkodtatóak. Az eredmények ugyanis azt igazolják, hogy jelenleg a pedagógusképzésben tanuló Z generációhoz tartozó diákok szignifikánsan alacsonyabb jóllét- és rezilienciaszinttel érkeznek az egyetemekre, mint az idősebb, X, Y generációhoz tartozók, és erre bizony az oktatóknak fel kell készülniük.

Az első fejezet utolsó tanulmánya Chrappán Magdolna Didaktika tankönyvének tíz fejezetét elemzi a bennük előforduló kulcsszavak alapján, és ezek segítségével rajzolja meg a fejezetek kapcsolatát a szerző, Tóth Zoltán. A tanulmány a tankönyvelemzés egy eddig még nem alkalmazott lehetőségére is felhívja a szakemberek figyelmét. A kulcsszavakra épülő kapcsolati háló alapján megfogalmazott következtetések nemcsak a tankönyvelemzéssel foglalkozó szakemberek, de a tankönyvírók és a hallgatók számára is fontos tanulságként szolgálnak.

A módszertani fejezet első tanulmánya a koragyermekkori STEM (a természettudomány, technológia és matematika tudományokat felölelő diszciplína) tanításának gyakorlatát vizsgálja. A szerzők Revákné Markóczi Ibolya, Csernoch Mária, Szilágyiné Czimre Klára, Dávid Ágnes, Tóthné Kosztin Beáta, Malmos Edina, Sütő Éva és Kurucz Dóra, valamennyien debreceni kutatók. A STEM célja, hogy már kora gyermekkortól az életkornak megfelelő szemléletmódot alakítson ki, és az integrált természettudományos gondolkodás megalapozását segítse elő. A tartalmi komplexitás miatt különösen nagy a bizonytalanság a hatékony tanítási-tanulási módszerek területén. A szerzők célja az, hogy az elmúlt évtized e témában, főként angol nyelven megjelent 29 kutatását abból a szempontból elemezzék, hogy milyen tapasztalatokat szereztek a szakemberek, és hogyan lehet segíteni

ezekkel a pedagógiai gyakorlat fejlesztésének folyamatát. Az eredmények szerint a kora gyermekkori STEM-aktivitások sorában mára dominánssá váltak a digitális tevékenységekről és hatásvizsgálatukról szóló kutatások, viszont kevés a fenntarthatóság és a STEM kapcsolatára vonatkozó elemzések száma. Ez a tanulmány is – mint a kötet többi írása – fontos, hiánypótló irodalom, mely a jó gyakorlatok bemutatásával hasznos olvasmány a STEM kora gyermekkori nevelésben érdekelt szakemberek, szülők, leendő szülők számára.

Buda András azt a pedagógusok által megfogalmazott gyakori problémát vizsgálja, hogy hogyan lehet a digitális világban szocializálódott diákok figyelmét felkelteni, megtartani, és hogyan lehetséges motiválni őket a tanórákon. Erősítsük-e a digitális technika oktatásban való alkalmazását, vagy a régi, bevált módszerek, a játékok alkalmazására fókuszáljunk inkább, esetleg a digitális játékokban egyesítsük őket? A szerző amellet teszi le voksát, hogy a játékok oktatásban való felhasználása nagy segítséget jelenthet akkor, ha ismerjük ezek sajátosságait, alkalmazásuk előnyeit és korlátait. A hagyományos játékok oktatási célú alkalmazását nehezíti, hogy a felnövekvő generációk egyre több időt töltenek különböző technikai eszközök használatával, egyre nagyobb teret hódítanak körükben a digitális játékok. Napjainkban már ebbe a kategóriába tartozik a gyermekek által játszott játékok jelentős része. Éppen ezért a játékalapú tanulás gyakran kiegészül a digitális jelzővel, aminek előnyeiről és alkalmazásának nehézségeiről is olvashatunk a tanulmányban.

Einhorn Ágnes szintén egy gyakorta feltett kérdésre keresi a választ: hogyan lehetne elérni, hogy az iskolai idegennyelv-oktatás sikeres legyen. A sikerességnek számtalan, a társadalmi helyzettel összefüggő eleme is van, de a szerző most főként a módszertani oldalra koncentrál. Annak ellenére, hogy jelentős fejlődés, szemléletváltozás zajlott az idegennyelv-oktatás területén – például az, hogy egyre inkább a kommunikáció-központúság jellemzi a nyelvvoktatást –, számtalan előítélet még mindig nehezítő tényezőként van jelen. Ilyen például, hogy a magasabb óraszám javítja az oktatás minőségét, vagy a tanárközpontú, tudásátadásra épülő módszerek lehetnek csak hatékonyak, de ide sorolhatóak a nyelvvizsgaközpontú oktatási gyakorlatok is. Einhorn Ágnes következtetései és javaslatai megfontolandó tanulásként szolgálnak a nyelvet oktatók és tanulók számára.

Szűcs Tímea szintén a hazai oktatás egyik kihívást jelentő területével foglalkozik. A hátrányos helyzetű gyermekek iskolai eredményességének javítási lehetőségeit mutatja be, nevezetesen a művészetek alkalmazásának megvalósíthatóságát

elemzi. Azt vizsgálja, hogyan érhető el, hogy az általa ismertetett zenei programok esélyt jelenthessenek az egyébként a közoktatásban jellemzően kudarcra ítélt gyermekek számára. A Máltai Szimfónia Program elemzésén keresztül mutatja be az ott alkalmazott módszereket, ezek hatását, eredményeit és lehetőségeit.

Kovács Edina tanulmánya szorosan kapcsolódik Szűcs Tímea munkájához. A szerző a szociáliskompetencia-fejlesztés alternatíváit vizsgálja az oktatás legfontosabb szereplői, a diákok és a pedagógusok körében. A szociális kompetencia és az oktatás kapcsolata az elmúlt évtizedben vált kiemelkedő kutatási kérdéssé. A szerző arra vállalkozott, hogy bemutassa, milyen módszereket érdemes alkalmazni a diákok szociális kompetenciájának fejlesztésére, milyen tapasztalatokról számolnak be a pedagógusok. Eredményei azt igazolják, hogy a diákok szociáliskompetencia-fejlesztésével sokan foglalkoznak, van hozzá bőséges szakirodalom, ám jóval kevesebb figyelem jut a pedagógusokra. Mindezekből úgy tűnhet, mintha a pedagógusok szociális kompetencia-fejlesztése nem is lenne olyan fontos, pedig az egyik a másik nélkül valószínűleg nem tud, nem fog jól működni.

A kötet végére került a Tabula gratulatoria. Oldalain azok aláírásait olvashatjuk, akik fontosnak tartották kifejezni jókívánságaikat az ünnepeltnek. Mindezek egyértelműsítik, hogy szinte nincs olyan magyarországi neveléstudományi kutatóhely, ahonnan az oktatók, kutatók életkortól függetlenül ne csatlakoztak volna azokhoz, akik akár személyes jelenlétükkel, akár írásaikkal fontosnak tartották kifejezni tiszteletüket és jókívánságaikat Chrappán Magdolnának.

A kötet a CHERD (Center for Higher Education Research and Development) gondozásában 2024-ben Debrecenben jelent meg, nyomtatott és online változatban is elérhető. A tanulmányok szakmai lektorálását Bíró István, Bocsi Veronika, Hegedűs Roland, Kasik László, Kozma Tamás, Márton Sára, Polónyi István, Sárvári Tünde és Szabóné Balogh Ágota végezte.

Jó szívvel ajánlom a könyvet, pedagógusoknak, kutatóknak, diákoknak, szülőknek és mindazoknak, akiket érdekel és érint az oktatás perspektívája, a „hogyan tovább?” kérdése.